

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَاعِلَةٌ لِضَرْبِ

گزیله تالیب دروس
آیة الله هادی جفی دام ظلته

به قلم

سیّد مرتضی سجادی

سرشناسه : نجفی، هادی، ۱۳۴۲ -
 عنوان و نام پدیدآور : قاعده لاضرر: گزیده تقریر دروس آیةالله هادی نجفی دام‌ظله/ به قلم
 سیدمرتضی سجادی.
 مشخصات نشر : تهران: چتر دانش، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری : ۲۰۰ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۳۷۵-۶
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۹۵ - ۲۰۰ ؛ همچنین به صورت زیرنویس.
 عنوان دیگر : گزیده تقریر دروس آیةالله هادی نجفی دام‌ظله.
 موضوع : قاعده لاضرر
 موضوع : Lazarar formula (Islamic law)
 موضوع : فقه - قواعد
 موضوع : Islamic law -- Formulae*
 شناسه افزوده : سجادی، سیدمرتضی، ۱۳۵۹-
 رده بندی کنگره : BP۱۶۹/۵۲
 رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۲۴
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۷۰۷۹۸

نام کتاب : قاعده لاضرر: گزیده تقریر دروس آیةالله هادی نجفی دام‌ظله
 ناشر : چتر دانش
 نویسنده : آیةالله هادی نجفی دام‌ظله
 به قلم : سیدمرتضی سجادی
 نوبت و سال چاپ : اول - ۱۳۹۸
 شمارگان : ۱۰۰۰
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۱۰-۳۷۵-۶
 قیمت : ۲۲۵۰۰ تومان

فروشگاه مرکزی: تهران، میدان انقلاب، خمینری جاوید(اردیبهشت شمالی)، پلاک ۸۸
 تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۹۲۳۲۷ - تلفن فروشگاه کتاب: ۶۶۴۰۲۳۵۳
 پست الکترونیک: nashr.chatr@gmail.com
 کلیه حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

سخن ناشر

رشته‌ی حقوق با تمام شاخه‌ها و گرایش‌هایش، به‌منزله‌ی یکی از پرترفدارترین رشته‌های دانشگاهی کشور، تعداد فراوانی از دانشجویان علوم انسانی را به خود جلب کرده است؛ دانشجویانی که پس از تحصیل، وارد عرصه‌ی خدمت شده و در مناصب و جایگاه‌های گوناگون به ایفای وظیفه مشغول می‌شوند.

منابعی که در دانشکده‌های حقوق، مبنای کار قرار گرفته و تحصیل دانشجویان بر مدار آن‌ها قرار دارد، در واقع، مجموعه‌ی کتب و جزواتی هستند که طی سالیان متمادی چنان‌که باید تغییر نیافته و خود را با تحولات و نیازهای زمانه هماهنگ نکرده‌اند.

این، درحالی است که نیاز مبرم دانش‌پژوهان به مجموعه‌های پربار و سودمند، امری انکارناپذیر است. به این ترتیب، ضرورت تدوین کتب غنی و ارزشمند برای رفع نیازهای علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق و نیز رشته‌های متأثر از آن، باید بیش از گذشته مورد توجه قرار گیرد؛ کتاب‌هایی که روزآمد، منسجم و سوازی آن‌ها از یک سو و متناسب آن‌ها با نیاز دانش‌پژوهان از سوی دیگر، مورد توجه و لحاظ اشرا، نویسنده، قرار گرفته باشد.

مؤسسه‌ی آموزش عالی آزاد چتر دانش، در تمام مؤسسه‌ای پیشگام در امر نشر کتب آموزشی روزآمد و غنی، توانسته است گام‌های مؤثری در همراهی با دانشجویان رشته‌ی حقوق بردارد. این مؤسسه افتخار دارد که با بهره‌مندی از تجربیات فراوان خود و با رصد دقیق نیازهای علمی دانشجویان، به تولید آثاری همت‌گمارد که مهم‌ترین دستاورد آن‌ها، تسهیل آموزش و تسریع یادگیری پژوهندگان باشد. انتشارات چتر دانش امیدوار است با ارائه‌ی خدمات درخشان، شایستگی‌های خود را در این حوزه‌ی علمی بیش از پیش به جامعه علمی بزرگ کشور برساند.

فرزاد دانش

مدیر مسئول انتشارات چتر دانش

فهرست مطالب

۱۳	تمهید
۱۵	مقدمه بحث
۱۵	اول: اهمیت و جایگاه قاعده لاضرر در استنباط احکام شرعی
۱۶	دوم: منصوص بودن قاعده لاضرر
۱۶	سوم: سیر تاریخی قاعده لاضرر
۱۶	چهارم: تعابیری که از قاعده لاضرر استفاده شده است
۱۸	مستند قاعده لاضرر
۱۸	اول: قرآن کریم
۱۸	آیه اول:
۲۰	آیه دوم:
۲۱	آیه سوم:
۲۲	آیه چهارم:
۲۳	آیه پنجم:
۲۴	آیه ششم:
۲۵	دوم: روایات
۲۵	طائفه اول: روایاتی که قاعده لاضرر را بر موردش تطبیق کرده است
۳۱	مورد دوم: حدیث شفعه
۳۲	مورد سوم: حدیث منع فضل الماء
۳۲	مورد چهارم: حدیث هذم الحائط
۳۴	مورد پنجم: حدیث قسمة العین المشتركة

- مورد ششم: حدیث عذقی اَبی لُبَابَة ۳۴
- مورد هفتم: حدیث مَشَارِبِ النَّخْلِ ۳۵
- مورد هشتم: حدیث جعل الخشبہ فی حائط الجار ۳۵
- طائفه دَوم روایاتی که فقط نص قاعده لاضرر را دربردارد ۳۷
- روایت اول: ۳۷
- روایت دَوم: ۳۷
- روایت سَوم: ۳۷
- روایت چهارم: ۳۷
- روایت پنجم: ۳۷
- روایت ششم: ۳۷
- روایت هفتم: ۳۷
- روایت هشتم: ۳۸
- روایت نهم: ۳۸
- روایت دهم: ۳۸
- طائفه سَوم: روایات تطبیقی: قاعده لاضرر ۳۹
- روایت اول: ۳۹
- روایت دَوم: ۳۹
- روایت سَوم: ۴۰
- روایت چهارم: ۴۰
- روایت پنجم: ۴۱
- روایت ششم: ۴۱
- روایت هفتم: ۴۲
- روایت هشتم: ۴۲
- روایت نهم: ۴۳
- روایت دهم: ۴۴

۴۴	روایت یازدهم
۴۵	روایت دوازدهم
۴۵	روایت سیزدهم
۴۶	روایت چهاردهم
۴۶	روایت پانزدهم
۴۶	روایت شانزدهم
۴۷	روایت هجدهم
۴۸	روایت نهم
۴۸	روایت نوزدهم
۴۹	روایت بیستم
۴۹	روایت بیست و یکم
۴۹	روایت بیست و دوم
۵۱	روایت بیست و سوم
۵۱	روایت بیست و چهارم
۵۱	روایت بیست و پنجم
۵۱	روایت بیست و ششم
۵۲	روایت بیست و هفتم
۵۲	استدلال به روایات
۵۲	از نظر سند
۵۲	از نظر متن
۵۳	بحث اول: قید فی الإسلام
۵۸	بحث دوم: قید علی مؤمن
۵۹	بحث سوم: آیا لاضرر و لاضرار یک جمله مستقل است؟
۵۹	روایات عامه
۶۰	روایات شیعه

- نتیجه بررسی روایات ۶۱
- بحث چهارم: اشکال به دو روایت عقبه بن خالد ۶۱
- روایت اول از عقبه بن خالد ۶۱
- روایت دوم از عقبه بن خالد ۶۳
- نقد دو نظریه محقق نائینی رحمته الله علیه و آیه الله خوئی رحمته الله علیه ۶۵
- بررسی قول شیخ الشریعة ۶۸
- بررسی کتاب مسند احمد بن حنبل ۶۹
- سکالای دیگر بر جناب شیخ الشریعة رحمته الله علیه ۷۰
- نتیجه ۷۲
- مفردات قاعد لاضرر ۷۳
- ۱- لا ۷۳
- ۲- ضرر ۷۳
- نظر بزرگان در مورد کلمه ضرر ۷۴
- سؤال: آیا به عدم النفع ضرر گفته می‌شود یا خیر؟ ۷۵
- آیا ضرر در عرض هم ثابت است؟ ۷۵
- ۳- ضرار ۷۷
- هیئت ضرار ۷۷
- معنای ضرار ۷۷
- مفاد هیئت ترکیبیه لاضرر و لاضرار ۸۲
- وجه اول: قول شیخ انصاری رحمته الله علیه بر نفی حکم ضرری ۸۲
- وجه دوم: حرمت ضرر و ضرار به نهی مولوی ۸۵
- دلیل اول شیخ الشریعة ۸۶
- مناقشه در کلام شیخ الشریعة ۸۸
- دلیل دوم شیخ الشریعة رحمته الله علیه ۹۰
- مناقشه در دلیل دوم ۹۱

- ۹۲..... دلیل سوّم شیخ الشریعة.....
- ۹۲..... دلیل چهارم شیخ الشریعة.....
- ۹۲..... وجه سوّم: قول صاحب کفایه رحمته (نفی حکم به لسان نفی موضوع).....
- ۹۳..... فرق بین کلام صاحب کفایه و شیخ انصاری رحمته.....
- ۹۳..... مناقشه در قول صاحب کفایه رحمته.....
- ۹۴..... وجه چهارم: نفی ضرر غیر متدارک.....
- ۹۴..... مناقشه در کلام فاضل تونی.....
- ۹۵..... وجه پنجم: ابطال شخص موجب تنقیص شیء از حقوق او نمی شود.....
- ۹۶..... اشکال بر وجه پنجم.....
- ۹۶..... وجه ششم: نهی سلطان و حکم ولایتی.....
- ۹۷..... مقدمه اول: مقامات پیرامون میراث.....
- ۹۸..... مقدمه دوّم.....
- ۹۸..... مقدمه سوّم.....
- ۱۰۱..... مناقشه ادله وجه ششم.....
- ۱۰۳..... وجه هفتم: قول آیه الله سیستانی حفظه الله.....
- ۱۰۳..... توضیح اجمالی کلام ایشان.....
- ۱۰۵..... مناقشه کلام آیه الله سیستانی رحمته.....
- ۱۰۶..... وجه هشتم: نظریه مختار.....
- ۱۰۹..... تنبیهات قاعده لاضرر.....
- ۱۰۹..... تنبیه اول: چگونه بین قاعده لاضرر و ادله احکام شرعی جمع کنیم.....
- ۱۰۹..... وجه اول.....
- ۱۱۰..... وجه دوّم.....
- ۱۱۰..... وجه سوّم.....
- ۱۱۱..... وجه چهارم: قول مرحوم آخوند در کفایه.....
- ۱۱۳..... اشکال به مرحوم آخوند رحمته.....

- ۱۱۴ وجه پنجم: قول شیخ انصاری رحمته الله (حکومت)
- ۱۱۶ قول مرحوم نائینی در توضیح کلام شیخ انصاری در باب حکومت لاضرر
- ۱۱۶ اجمال قول محقق نائینی
- ۱۱۸ فرق قول شیخ رحمته الله و مرحوم آخوند در این بحث
- ۱۲۲ تنبیه دوم: مراد از ضرر در قاعده لاضرر ضرر واقعی است یا ضرر معلوم
- ۱۲۲ قول محقق نائینی
- ۱۲۵ نودی که بر بیانات محقق نائینی وارد می‌شود
- ۱۲۷ حیا، ابن
- ۱۲۸ اصول قانون چیست؟
- ۱۲۹ نتیجه:
- ۱۲۹ فروعات تنبیه دوم
- ۱۲۹ فرع اول:
- ۱۲۹ فرع دوم:
- ۱۳۰ فرع سوم:
- ۱۳۲ نظر ما در مورد فروعی که محقق نائینی رحمته الله بیان فرمودند
- ۱۳۷ تنبیه سوم
- ۱۳۷ مثال اول:
- ۱۳۷ مثال دوم:
- ۱۴۰ مثال اول:
- ۱۴۰ روایت اول:
- ۱۴۱ روایت دوم:
- ۱۴۱ روایت سوم:
- ۱۴۱ روایت چهارم:
- ۱۴۲ مثال دوم:
- ۱۴۲ حدیث اول

- ۱۴۲..... حدیث دَوَم.....
- ۱۴۳..... حدیث سَوَم.....
- ۱۴۴..... نقد نظریه محقق نائینی در تنبیه سَوَم.....
- ۱۴۸..... تنبیه چهارم: مراد از ضرر، ضرر شخصی یا ضرر نوعی است؟.....
- ۱۴۸..... دلیل کسانی که مراد از ضرر را ضرر شخصی گرفته‌اند.....
- ۱۴۹..... دلیل شیخ انصاری و من تبع ایشان.....
- ۱۵۰..... نقد به کلام محقق نائینی.....
- ۱۵۱..... دلیل کسانی که مراد از ضرر را ضرر نوعی گرفته‌اند.....
- ۱۵۱..... دلیل اول.....
- ۱۵۱..... دلیل دَوَم: استناد به حدیث شفعه.....
- ۱۵۲..... قول مرحوم مامقانی در اشیر بر لاضرر شیخ انصاری رحمته الله.....
- ۱۵۳..... تنبیه پنجم: تعارض ضررین.....
- ۱۵۵..... بررسی کلام محقق نائینی در بحث تعارض ضررین.....
- ۱۵۶..... آیا قاعده لاضرر می‌تواند حرمت توجه به غیر را برآورد یا خیر؟.....
- ۱۵۶..... بحث حرمت تکلیفی.....
- ۱۵۷..... بحث ضمان.....
- ۱۶۳..... تنبیه ششم: شمول قاعده برای ضرر اعتباری.....
- ۱۶۷..... تنبیه هفتم: دلالت قاعده لاضرر بر حرمت اضرار به نفس.....
- ۱۷۲..... تنبیه هشتم.....
- ۱۷۲..... امر اول: دلیل سلطنت مالک بر اموالش چیست؟.....
- ۱۷۳..... امر دَوَم.....
- ۱۷۶..... قول مرحوم آیه‌الله آقا ضیاء‌الدین عراقی در مقالات الأصول.....
- ۱۷۸..... صور سلطنت مالک با اضرار بر غیر.....
- ۱۷۹..... نظر فقها در مورد این صور و فروض.....
- ۱۸۰..... مستند قول اول: شیخ انصاری رحمته الله می‌فرماید:.....

- ۱۸۰ مناقشه قول شیخ انصاری
- ۱۸۰ مناقشه دلیل اول
- ۱۸۱ مناقشه دلیل دوم
- ۱۸۵ آیا قاعده ضمان شامل ضرر مالک به همسایه می‌شود؟
- ۱۸۶ آیا نقصی در قیمتِ سوقتیه موجب ضمان است؟
- ۱۸۸ تنبیه نهم: برخی از موارد تطبیقات قاعده لاضرر
- ۱۹۵ فهرس منابع